

Højskoleforstander Anders Vedel

Bevaringsværdig mindesten

Krabbesholm Højskole har gennem de mere end hundrede år, højskolen har eksisteret, flere gange været i krise og endog været i fare for at lukke. I 1924 var skolens situation så ringe, at højskoleforeningens bestyrelse overvejede at lukke højskolen og sælge bygningerne.

Den 16. januar 1925 holdt tidligere højskoleforstander Anders Vedel, der opsagde sin stilling på Roskilde Højskole året før, foredrag i Fredsforeningen i Skive. Under opholdet i Skive holdt han et møde med højskoleforeningens bestyrelse, hvor han stillede et krav om, at højskolen skulle kunne starte med mindst 30 elever i sommerskolen, hvis han skulle forpagte højskolen. På en godt en uge lykkedes det at tegne 23 elever, og med det udgangspunkt indgik bestyrelsen den 18. februar en aftale med Anders Vedel om at overtage forpagtningen af Krabbesholm Højskole fra den 1. maj 1925. Pigeskolen i sommeren 1925 samlede ca. 40 elever, og karleskolen i vinteren 1925/26 begyndte med 48 elever på højskolen og syv på Krabbesholm Håndværkerskole. Ti år senere var elevtallet på nogenlunde samme niveau. Vinterskolen 1935/36 havde i alt lidt over 60 elever.

Anders Aabye Vedel (2. august 1878-19. januar 1939) nedstammede fra en præsteslægt. Han tog teologisk embedseksamen i 1903, men valgte at arbejde indenfor højskolen. Han begyndte sin løbebane som højskolelærer på Salling Højskole i Jebjerg, hvor han var fra 1904 til 1906. Derefter var han lærer på Høng Højskole (1906-1907), Roskilde Højskole (1909-1917) og Fyns Husmandsskole (1917-1922). I 1922 blev han forstander for Roskilde Højskole, hvor han stoppede i slutningen af 1924. Han var medredaktør af Højskolebladet fra 1917-1922, hvor han skrev om verdenskrigens og efterkrigstidens problemer.

Vedel var ”radikal i skind og ben”, men han var åben overfor andres tanker. Hans udgangspunkt var grundtvigsk og kristeligt, men han ville ikke tvangspræge sine elever, og hans foredrag var igangsættende til selvstændig tænkning. Han åbnede højskolen for lokalsamfundet, og landboforeningen, husmandsforeningerne, afholdsforeningerne m.fl. holdt ofte møder og stævner på højskolen, mange gange med Vedel som taler. Men han kom også ud i forsamlingshusene, hvor han blev en meget anvendt foredragsholder.

I 1932 kom det frem, at et stort flertal i Skive Byråd ville flytte Skive Gasværk til Skive Havn, hvor det skulle placeres på et areal få meter fra Krabbesholm Højskoles hovedbygning. Vedel protesterede, og der blev holdt protestmøder, men det nyttede ikke. Byrådets flertal fastholdt flytningen, og højskolen måtte i 40 år døje med gaslugt og kulstøv.

Vedel var optaget af at udbrede højskoletanken udenfor Danmarks grænser og talte flere gange ved nordiske højskolemøder. Det førte til, at Vedel i 1937 af de nordiske højskoler blev udpeget til at deltage i en verdensskolekongres i Australien, og under opholdet her blev han udnævnt til æresdoktor ved universitetet i Perth. Ved hjemkomsten havde han fået en øjenlidelse, som blev til en alvorlig betændelse, og siden blev han aldrig rigtig rask igen. I foråret 1938 blev han opereret i Stockholm, hvorefter han i lang tid var indlagt hos overlæge Aage Nielsen på Århus Kommunehospital. Vedel opsagde i foråret 1938 sin kontrakt med højskoleforeningen om forpagtning af højskolen, og i efteråret 1938 tiltrådte højskolelærer Marinus J. Gravsholt som medforstander på højskolen. I december 1938 blev han overflyttet til Skive Sygehus, hvor han døde den 19. januar 1939.

Under sygdomsperioden arbejdede han sammen med sin hustru, Helene Vedel (f. Solmer, 20. oktober 1895-5. maj 1978), på et værk om den danske højskoles historie. Han dikterede, og hun skrev. De nåede kun at få skrevet de første kapitler, inden Anders Vedels død. Anders og Helene Vedel var blevet gift i 1920, og fru Vedel stod nu alene med fem små børn. Hun måtte forlade

Krabbesholm Højskole, men blev i 1941 ansat som leder af Spøttrup Borg med restaurant – en stilling, hun bestred i 25 år.

Efter Vedels død blev der sat en indsamling i gang til en mindesten for Anders Vedel. Selve stenen havde Vedel selv været med til at fremskaffe. Skive Folkeblad fortæller den 2. august 1939: ”I disse dage er der på højskoleforstander Anders Vedels grav på Skive Kirkegård rejst en mindesten. Det er en mægtig granit-natursten, der blev fundet, da grunden til Vulkans ejendom i Nørregade blev udgravet [i 1935]. Vedel foranledigede, at stenen dengang ikke blev slået til skærver, da han fandt, at dens størrelse og skønhed gjorde den velegnet til mindesten – og nu står den på hans egen grav.”

Læs mere:

Skive Folkeblad 19. januar 1939, 26. januar 1939

Skive Venstreblad 26. januar 1939

Paul Nedergaard: En dansk Præste- og Sognehistorie VI. Viborg Stift. 1960, s.209.

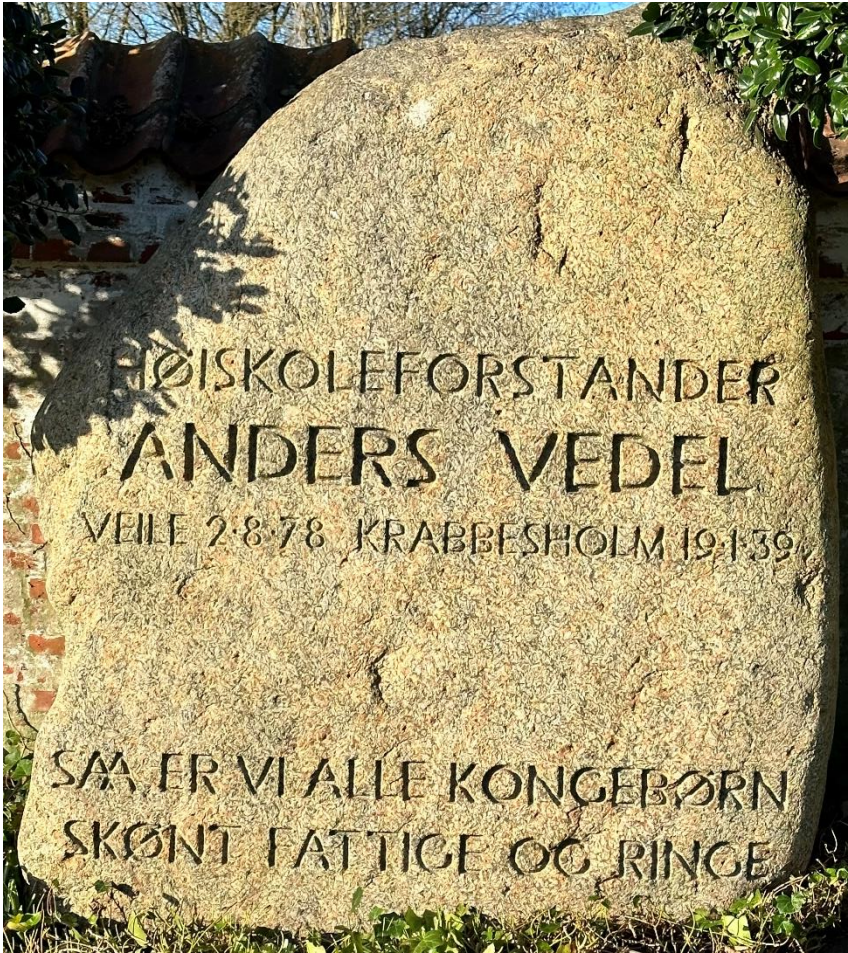
Krabbesholm Højskoles årsskrift 1939

Højskoleforstander Anders Vedel med hustruen, Helene, og fire af deres børn, fotograferet i Krabbesholm Højskoles gård ca. 1930.

Krabbesholm Højskole blev flittigt brugt af Skiveegnens foreninger til møder og kurser. Her er der biavlkursus på højskolen i midten af 1930'erne. Forstanderparret Anders og Helene Vedel sidder i anden række som nummer fem og nummer seks fra højre.

HØISKOLEFORSTANDER
ANDERS VEDEL

VEILE 2-8-78 KRABBESHOLM 19-1-39

SÅ ER VI ALLE KONGEBØRN
SKØNT FATTIGE OG RINGE